

Materiały do konsultacji z języka polskiego
5.12. – 11.12.2020

Dzień dobry,

w terminie 5.12. – 11.12. zaplanowano 4 tematy konsultacji.

Przesyłam materiały do zajęć.

Wszystkie dzisiejsze zadania wykonacie Państwo tylko w zeszytach, proszę ich nie przysyłać.

Konsultacje 1, 2: Literatura polityczna doby oświecenia.

Literatura polityczna doby oświecenia

Ważnym nurtem polskiego oświecenia była publicystyka, chociaż oświecenie nie znało tej nazwy. Wydarzenia polityczne wpływały na kształtowanie się myśli społecznej i politycznej epoki, były to: konfederacja barska (1768–1772), Sejm Czteroletni, ze względu na doniosłą rolę, zwany Wielkim (1788–1792), Konstytucja Trzeciego Maja (1791), konfederacja targowicka (1792), rozbiory (1772, 1793, 1795). Wyjątkową rolę w dziejach polskiej literatury politycznej odegrali publicyści Sejmu Wielkiego: Hugo Kołłątaj (1750–1812) i Stanisław Staszic (1755–1826). Pierwszy szczególnie zasłużył się na polu edukacji, gdyż zreformował szkolnictwo. Stworzył własne zaplecze polityczne, Kuźnicę Kołłątajowską, w której pracach uczestniczyli patrioci.

Stanisław Staszic swoje poglądy polityczne kształtował pod wpływem Zamoyskich, znanej rodziny magnackiej, zajmował się również pracą naukową; w 1800 roku został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk, które wówczas powstało. Opublikował *Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego* i w czasie Sejmu Czteroletniego *Przestrogi dla Polski* – traktat polityczny, który zachęcał do aktywności na rzecz reform, a przeciwstawiał się bezwocnemu gadulstwu.

Troskę o losy narodu wyrażano w anonimowej poezji politycznej, która towarzyszyła aktualnym wydarzeniom. Twórcy epoki oświecenia ukazywali ojczyznę jako wartość najwyższą, czego przykładem jest utwór Ignacego Krasickiego *Święta miłości kochanej ojczyzny* (choć początkowo hymn znalazł się w poemacie heroikomicznym *Myszeida*).

Odpowiedzią na wydarzenia polityczne był również *Mazurek Dąbrowskiego*, który powstał w Reggio [redzio], we Włoszech jako *Pieśń legionów* w 1797 roku. Autorem słów do ludowej melodii był Józef Wybicki. W prostych słowach wypowiedziana została myśl, że Polska będzie żyła, dopóki istnieje naród, który po polsku myśli i czuje. Oficjalnie w 1926 roku uznano *Mazurek Dąbrowskiego* za hymn państwowy.

Przeczytaj:

Ignacy Krasicki

Hymn do miłości ojczyzny

Święta miłości kochanej ojczyzny,

Czują cię tylko umysły pocziwe!

Dla ciebie zjadły¹ smakują trucizny,

Dla ciebie więzy, pęta niezływe².

Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny,

Gnieździsz w umyśle rozkoszy³ prawdziwe,

---

¹ *zjadły* — jadowity. [przypis edytorski]

² *niezływy* — taki, który nie hańbi, niebędący obelgą. [przypis edytorski]

³ *rozkoszy* — dziś popr. forma B. Im: rozkosze. [przypis edytorski]

Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
Nie żal żyć w nędzy, nie żal i umierać.

Interpretacja: <https://www.youtube.com/watch?v=zeR4qNhgZl0>

Pieśń: <https://www.youtube.com/watch?v=GEg3ckl0ils>

Józef Wybicki

Pieśń legionów polskich we Włoszech

Jeszcze Polska nie umarła,
Kiedy my żyjemy,
Co nam obca moc wydarła,
Szablą odbijemy.

Marsz, marsz, Dąbrowski
Do Polski z ziemi włoski
Za Twoim przewodem
Złączem się z narodem.

Jak Czarniecki do Poznania
Wracał się przez morze
Dla ojczyzny ratowania
Po szwedzkim rozbiorze.

Marsz, marsz... itd.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę
Będziem Polakami,
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz...

Niemiec, Moskal nie osiędzie,
Gdy jąwszy pałasza,
Hasłem wszystkich zgoda będzie
I ojczyzna nasza.

Marsz, marsz...

Już tam ociec do swej Basi

Mówi zapłakany:

«Słuchaj jeno, pono

Biją w tarabany».

Marsz, marsz...

Na to wszystkich jedne głosy:

«Dosyć tej niewoli

Mamy raclawickie kosy,

Kościuszkę Bóg pozwoli.

Marsz, marsz...

Film o historii *Pieśni*: https://www.youtube.com/watch?v=-2N5kkQ_01A&t=2s

Konsultacje 3, 4: Literatura sentymalna. Twórczość Franciszka Karpińskiego.

Z filozofii racjonalistycznej wyrastał **klasycyzm**, prąd literacki, który nawiązywał do tradycji antycznej, z niej czerpano wzorce gatunków literackich, takich jak: bajka, satyra, poemat heroikomiczny. W literaturze klasycyzmu dominowała dydaktyka, ośmieszano wady, ukazywano potrzebę działań racjonalnych. W literaturze polskiej przykładem klasycyzmu jest twórczość Ignacego Krasickiego.

Klasycyzm zaznaczył się zarówno w literaturze, jak i w sztuce oświecenia. Zwraca na to uwagę Norman Davies, pisząc: *Sztuka europejska wkroczyła w epokę klasycyzmu, kiedy – jako przeciwwaga dla baroku – zapanowała zasada przestrzegania reguł, rygor i powściągliwość. W architekturze nastąpił powrót do greckich i rzymskich stylów renesansu, lekko zabarwionych domieszką paradnej rokokowej ozdobności. Najwybitniejszymi budowlami tego okresu były pałace i gmachy użyteczności publicznej. Na czołową pozycję wysunęła się urbanizacja, projektowanie formalnych, geometrycznych ogrodów oraz planowanie krajobrazu. Zapanowało obsesyjne dążenie do zredukowania chaosu przyrody i wtłoczenia świata w ramy porządku i harmonii. Poza Paryżem pokazowymi miastami były Drezno, Wiedeń i Petersburg.* (Norman Davies, *Europa*, przełożyła E. Tabakowska, Kraków 2001.)

Francuski filozof Jean Jaques Rousseau [żan żak ruso] krytykował wiek rozumu, ludzkie niedoskonałości tłumaczył rozwojem cywilizacji, odejściem od natury i nakazywał powrót do niej, co umożliwić miało osiągnięcie szczęścia. Filozofia Rousseau stała się podstawą **sentymentalizmu**, prądu literackiego, który docenił rolę jednostkowego uczucia i wartość natury. W literaturze polskiej odzwierciedleniem idei sentymentalizmu jest poezja Franciszka Karpińskiego.

Inną propozycją estetyczną było **rokoko** (z francuskiego rococo). W sztuce oświecenia ten kierunek zaznaczył się w malarstwie Antoine Watteau [antuan wato]. Finezja, bogactwo ornamentu, kunsztowność były wyznacznikami stylu, który upodobał sobie piękno i wyraził się nie w literaturze, ale w ozdobach wnętrz, obok wspomnianego już malarstwa.

Przeczytaj:

Franciszek Karpiński Laura i Filon

Laura

Już miesiąc zeszedł, psy się uśpiły
i coś tam klaszcze za borem.
Pewnie mię czeka mój Filon miły
pod umówionym jaworem.

Nie będę sobie warkocz trefiła,
tylko włos związę splątany,
bo bym się bardziej jeszcze spóźniła,
a mój tam tęskni kochany.

Wezmę z koszykiem maliny moje
i tę plecionkę różową;
maliny będziem jedli oboje,
wieniec mu włożę na głowę.
[...]

Oto już jawor... Nie masz miłego!
Widzę, że jestem zdradzona!

On z przywiązania żartuje mego –
Kocham zmiennika Filona.

Pewnie on teraz koło bogini
swej, czarnobrewki Dorydy,
rozrywkę sobie okrutną czyni
kosztem mej hańby i biedy.

[...]

Tłukę o drzewo koszyk mój miły,
rwę wieniec, który-m splatała:
te z nich kawałki będą świadczyły,
żem z nim na wieki zerwała...

***

Kiedy w chrościnie Filon schroniony
wybiegł do Laury splekanej,
już był o drzewo koszyk stłuczony,
wieniec różowy stargany.

***

Filon

O popędliwa!... o ja niebaczny!...
Lauro!... poczekaj... dwa słowa...
może występki mój nie tak znaczny,
może zbyt kara surowa.

Jam tu przed dobrą stanął godziną,
długo na ciebie klaskałem.
Gdyś nadchodziła, między chrościna
naumyślnie się schowałem,

chcąc tajemnice twoje wybać:
co o mnie będziesz mówiła.
a stąd szczęśliwość moją układać,
ale czekałem zbyt siła.

Pierwsze twe skargi o Dorys były.
Sądz o mnie, Lauro, inaczej:
Kogoż by wdzięki tamtej wabiły,
kto cię raz tylko obaczy?

[...]

Filon

Żal mi cię puścić, nie śmiem cię trzymać.
Kiedyż przyśpieszy czas drogi,
gdy z moją Laurą i słodko drzymać,
i bawić będę bez trwogi?

Laura

Miesiącu, już ja idę do domu!

Jeśliby kiedy z Dorydą

Filon tak trawił noc po kryjomu –

nie świeć, niech na nich dżdże idą!

Czy potrafisz?

- określić, co jest tematem wiersza *Laura i Filon*,
- określić nastrój wiersza,
- wskazać, jaką formę ma sielanka (dialogu?, monologu lirycznego?, narracji?, udramatyzowanej scenki lirycznej?)
- scharakteryzować bohaterów sielanki Franciszka Karpińskiego. Zwróć uwagę na język, jakim się posługują.
- udowodnić, że Laura i Filon są bohaterami sentymentalnymi.
- wyjaśnić, jaką funkcję w sielance *Laura i Filon* pełni natura.

Antoine Wattaueu, *Zabawy weneckie*